

tratate cu referire la utilizarea lor pe teritoriul slovac, sistematizându-le după tipurile de reprezentare grafică (heraldice, alegorice, tipografice, inițiale, ștampile).

Cercetarea interdisciplinară oferă cititorului specializat și bibliofil o lectură agreabilă, dar și plină de conținut, despre una din preocupările odată mondene, de colecționare a cărților prețioase, care prin atașarea însemnelor proprietății deveneau oficial proprietatea colecționarului. De la ex librisurile etichetă din secolele XVI-XVII, mai rare ca apariție și utilizare, pentru secolele următoare este prezentată o mare varietate a descrierilor cât și a imaginilor. Între cele mai vechi ex librisuri etichete tipărite, nu putem să nu atragem atenția asupra unui exemplar deosebit, care reprezintă însemnul de proprietate a bibliotecii orașului de astăzi Bardejov din Slovacia, *Liber Bibliothecae Bartphanae In Insignia civitatis Bartphae*, cu stema orașului în centru, care se păstrează și în colecția de ex librisuri de la Biblioteca Batthyaneum de la Alba Iulia, și nu este un caz singular.

Antologice au devenit supralibrosurile Bibliotecii Corviniene, reprezentând în cea mai mare parte blazonul familiei, care mai poate fi identificat în dese cazuri pe paginile cărților copiate la comanda regelui, încadrate în ornamente, care înconjoară paginile scrise sau sunt incorporate chiar în ilustrații.

În zilele noastre, unele biblioteci care se respectă folosesc ex libris etichetă pentru personalizarea cărților. Crearea ex librisurilor a fost la un moment dat, în secolul XX, o modă, artiștii plastici români și străini au format, pentru colecționari, mai puțin pentru a fi folosite în scopuri inițiale, ex librisuri destinate colecționării, devenind o mișcare artistică și o posibilitate de comunicare intelectuală.

Eva Mârza

Contribution à l'histoire intellectuelle de l'Europe: réseaux du livre, réseaux des lecteurs. Edité par Frédéric Barbier, István Monok, Budapest, Országos Széchényi Könyvtár, 2008, 237 p.

În cadrul unui amplu program de cercetare, intitulat *L'Europe en réseaux Contribution à l'histoire de la culture écrite 1650-1918*, în care au fost implicate instituții prestigioase, precum École Pratique des Hautes Études, Paris, École des Hautes Études en Sciences Sociales, Paris, Centre des Hautes Études, Leipzig, Centre Européen d'Histoire du Livre de la Bibliothèque Nationale Széchényi, Budapest, un experimentat și valoros colectiv de specialiști, format din Frédéric Barbier, Marie-Elisabeth Ducreux, Matthias Middell, István Monok, Éva Ring și Martin Svatoš, a editat incitantul volum – al patrulea din această serie! – intitulat *Contribution à l'histoire intellectuelle de l'Europe: réseaux du livre, réseaux des lecteurs*. De fapt, elegantul volum, tipărit de Biblioteca Națională Széchényi în colaborare cu Leipziger Universitätsverlag GmbH, Leipzig, cuprinde actele Colocviului internațional, organizat de Universitatea din Leipzig (Zentrum für höhere Studien), în anul 2005, cu tema *Netzwerke des Buchwesens: die Konstruktion Europas vom 15. bis zum 20. Jh.*

Volumul se deschide cu un percutant *Avant-propos* (pp. 7-16), în care reputatul Profesor Frédéric Barbier de la École Pratique des Hautes Études din Paris trasează mai multe coordonate ale problematicei Colocviului internațional, organizat la Leipzig, în anul 2005, între care: rețelele cărții și ale cititorilor în etapa primei revoluții a cărții

(din perspectiva binomului *privat - public*), rețelele librăriei Vechiului Regim, sugestii pentru o tipologie a rețelelor cărții și cititorilor de-a lungul timpului, fără să omită raportul dintre rețelele cărții și cititorilor și beneficiarul lor, mai precis istoricul. Adâncindu-ne în lectura volumului, tipărit în condiții grafice deosebite (datorită lui György Fábíán), atragem atenția că cele zece studii, incluse în volum, constituie fiecare în parte și toate la un loc contribuții efective la cunoașterea istoriei culturii scrise pe continentul european între anii 1650-1918. Ne gândim, pentru început, la investigațiile datorate Donatellei Nebbiai, „Les réseaux de Matthias Corvin” (pp.17-28) și Pierre Aquilon, „Précieux exemplaires Les éditions collectives des oeuvres de Jean Gerson” (pp.29-47), continuăm cu studiile lui Radu G. Păun, „Réseaux de livre et réseaux de pouvoirs dans le sud-est de l'Europe: le monde des dragomans (XVII-e - XVIII-e siècles)” (pp. 62-108) și István Monok, „Patrimoine en lecture – Tradition et renouvellement dans l'histoire de la réception des idées européennes en Hongrie et en Transylvanie” (pp. 108-121) și încheiem cu textele lui Frederic Barbier, „Was ist eine Hauptstadt? Die Entstehung Leipzigs als Hauptstadt des deutschen Buchhandels (15.-Anfang des 20. Jahrhunderts)” (pp. 190-212) și Dorottya Lipták, „Buchhändler- und Verlegerkontakte zwischen Leipzig und Budapest vom Vormärz bis zum ersten Weltkrieg” (pp. 213-238).

Prin formula istoriografică propusă de cei doi editori principali – i-am numit pe Frédéric Barbier și István Monok – dar și din perspectiva unghiului în care am parcurs volumul, ne-au atras atenția două comunicări eficiente prin orizonturile istoriografice, pe care ni le propun. Ne gândim, mai concret și mai întâi, la consistentul text al lui Radu G. Păun, „Réseaux de livre et réseaux de pouvoirs dans le sud-est de l'Europe: le monde des dragomans (XVII-e-XVIII-e siècles)”, construit pe un provocator discurs istoric, în care cercetătorul român discută cu argumente convingătoare – între altele – despre: raportul dintre carte și putere, pe care-l ilustrează, prin argumente pertinente, cu lumea dragomanilor secolelor XVII-XVIII; erudiții pelerini; la răscrucea limbilor; goana după „lucruri curioase”; arhonți și dragomani; clienți, patroni și „oameni iluștri”; portretele a patru generații de dragomani; jocul schimbărilor, jocul puterii; o altă Republică a literelor; Republica altuia; a citi, a se informa, a informa rămân problemele cheie în demonstrația și argumentația lui Radu G. Păun. Pe coordonatele aceleiași interes științific ridicat se menține și problematica dezbătută, pe baza unui orizont bibliografic divers, de István Monok, în inteligenta cercetare „Patrimoine en lecture – Tradition et renouvellement dans l'histoire de la réception des idées européennes en Hongrie et en Transylvanie”. Pornind de la pandantul *patrimoniu – lectură* autorul, Director General al Bibliotecii Naționale Széchényi, încearcă – și reușește – să surprindă aspecte ale multiplelor legături dintre tradiție și reînnoire în istoria receptării ideilor europene medievale și moderne în Ungaria și Transilvania. De fapt, în încercarea de-a surprinde mecanismele interioare ale acestui proces, autorul abordează cu argumentele avute la îndemână receptarea unor curente intelectuale occidentale în Ungaria și Transilvania, respectiv procesul îmbogățirii patrimoniului național scris sau alcătuirea rețelei bibliotecilor ungurești.

Evident, exemplificările pot fi mai numeroase, întrunind și calitățile unor spețe în posibile cercetări asupra fenomenului cultural românesc medieval și modern al

cărții și al lectorilor, având în vedere conținutul extrem de interesant al volumului în ansamblul lui, propus de principalii editori, Frédéric Barbier și István Monok, alături de ceilalți autori – ne gândim la Donatella Nebbiai, Pierre Aquilon, Juliette Guibaud, Ilona Pavercsik, Virginie Spenlé, Claire Madl ș.a.! De altfel, concluziile de la finalul lecturii asupra volumului *Contribution à l'histoire intellectuelle de l'Europe: réseaux du livre, réseaux des lecteurs* dau câștig de cauză constatărilor reputatului Profesor Frédéric Barbier în ceea ce privește locul și rolul îndeplinit de rețelele de cărți și cititori, în Europa anilor 1650-1918, vis-à-vis de problematica abordată și interdependența ei cu cercetarea istorică, fiind vorba în ultimă instanță de istoria cărții. Rețelele de cărți și de cititori pledează, în ultimă instanță, pentru o anume istorie, mai ales în sfera librăriei, contribuind la profesionalizarea domeniului, modificând scara activității, printr-o mai pronunțată sistematizare a muncii cu cartea, anticipând controlul frecvent în domeniu.

De fapt, din lectura volumului editat de Frédéric Barbier și István Monok înțelegem mai bine de ce, în sistemul de rețele al cărții și cititorilor din Evul Mediu și din epoca modernă informația, valorile și comerțanții au circulat liber și eficient în sistem, jocul concurenței fiind mai limitat, sistemul de rețele al cărților și cititorilor contribuind în ultimă instanță la limitarea manifestării liberalismului. Căci, într-o perioadă în care distanța devine tot mai puțin importantă, iar software câștigă putere în societatea europeană civilizată, inima rețelelor de cărți și de cititori presupune existența unui întreg sistem de prevederi scrise și de practici, care facilitează relațiile între principalii actori ai fenomenului, de la tipografi, gravori și editori până la comerțanți, librari și, desigur, cititori. Sunt doar câteva aspecte teoretice și practice ale fenomenului cultural constituit de rețelele de cărți și de lectori, pentru care pledează volumul *Contribution à l'histoire intellectuelle de l'Europe: réseaux du livre, réseaux des lecteurs*, mai sus discutat din unghiul unei anumite lecturi. De la astfel de constatări ar putea porni mai multe direcții într-o cercetare modernă și aplicativă a cărților românești vechi și a universului cititorilor lor, așa cum ni-l destăinuie mai multe „cărți călătore”, în direcția unei „geografii culturale”, pentru care a pledat cu argumente convingătoare regretatul Alexandru Duțu, în urmă cu câțiva ani buni.

Iacob Mârza

Ioan Opreș, *Provocarea noilor muzeografii*, Brăila, Ed. Istros, 2008, 236 p.

Lucrarea de față, dedicată celor care activează în lumea muzeelor din România, se înscrie pe coordonatele stabilite de autor prin demersurile anterioare, reprezentând în fapt o încucunare a acestor demersuri, oferind o imagine nouă, modernă și actuală asupra muzeologiei ca știință.

Demersul lui Ioan Opreș era absolut necesar în condițiile „sărăciei” istoriografiei acestui domeniu¹. Cu o structură echilibrată, lucrarea ne oferă o imagine asupra evoluției muzeelor și a muzeologiei ca știință, un plus fiind adus de încercarea

¹ Remarcăm lipsa lucrărilor dedicate muzeologiei, în afara lucrărilor lui Ioan Opreș – excluzând lucrările care au caracterul unor cursuri universitare – îi putem aminti pe Corina Niculescu, *Muzeologie generală*, București, Ed. Didactică și Pedagogică, 1975 și Radu Florescu, *Bazele muzeologiei*, București, Ministerul Culturii, 1982.